

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

СИЛАБУС

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: обов'язкова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Іспит (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>34</u>	<u>16</u>	<u>100</u>	<u>150</u>	<u>2</u>

Київ-ЗФУУ
2025

1. Загальна інформація про викладача (лектора, асистента).

Синякова Віра Богданівна

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології ЗФУУ

Контактна інформація: e-mail: vsinyakova@ukr.net

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» відводиться **150** годин **5** кредитів ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 2 семестру на 1-ому курсі навчання.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Забезпечення підготовки фахівців у галузі психології здійснюється за системним принципом наступності дисциплін, що формують у студентів поступове оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками та професійними компетентностями.

Пререквізити:

- Загальна психологія — про фундаментальні закономірності психічних процесів, станів і властивостей особистості.
- Історія психології — про розвиток психологічних ідей, концепцій та наукових шкіл у різні історичні епохи.
- Вступ до спеціальності — про основи професійної діяльності психолога, її завдання, напрями та етичні принципи.
- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — про будову та функції мозку, нервової системи й механізми, що забезпечують психічні процеси.

Постреквізити:

Засвоєння курсу «Вікова психологія» є базою для подальшого вивчення таких навчальних дисциплін:

- Психологія особистості — про закономірності формування та розвитку індивідуальних рис і структури особистості.
- Диференціальна психологія — про відмінності психічних процесів і властивостей між людьми та групами.
- Соціальна психологія — про закономірності взаємодії особистості й групи, соціальні ролі та комунікацію.
- Організаційна психологія — про психологічні аспекти діяльності в організаціях, управління та командну взаємодію.
- Патопсихологія — про порушення психічних процесів і їхній вплив на поведінку та особистість.
- Клінічна психологія — про діагностику, корекцію та підтримку психічного здоров'я людини.
- Основи психологічного консультування — про принципи та методи

надання психологічної допомоги й підтримки клієнтам.

- Основи психологічного тренінгу — про організацію та проведення групових занять, спрямованих на розвиток навичок і особистісних ресурсів.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Програма з дисципліни «Вікова психологія» призначена для формування у здобувачів освіти системних знань про закономірності психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, розвитку когнітивних процесів, емоційної сфери та особистісних характеристик, а також для набуття практичних умінь застосування цих знань у навчальній, науковій та професійній діяльності.

6. Призначення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» є базовим компонентом професійної підготовки майбутніх психологів, спрямованим на формування знань про закономірності психічного розвитку людини впродовж онтогенезу, розуміння вікових особливостей когнітивних процесів, емоційної сфери та особистісного становлення, а також розвиток умінь застосовувати ці знання у навчальній, науковій та практичній діяльності.

7. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» є формування у здобувачів освіти системних знань про закономірності психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, розкриття механізмів становлення особистості та її поведінки залежно від віку, а також набуття навичок застосування цих знань у навчальній, науковій та практичній діяльності.

8. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Вікова психологія» є:

- ознайомлення з основними закономірностями психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу;
- формування знань про вікові особливості когнітивних процесів, емоційної сфери та особистісного становлення;
- вивчення факторів, що впливають на розвиток особистості в дитячому, підлітковому, юнацькому та дорослому віці;
- розвиток умінь аналізувати та інтерпретувати вікові зміни у поведінці та психіці людини;
- набуття навичок застосування знань вікової психології у навчальній, науковій та практичній діяльності (консультування, психодіагностика, психокорекція).

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- основні закономірності психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу;
- вікові особливості когнітивних процесів, емоційної сфери та особистісного становлення;
- фактори, що впливають на розвиток особистості (біологічні, соціальні, культурні);
- сучасні теорії та концепції вікового розвитку;
- методи дослідження вікових особливостей психіки.

Уміти:

- аналізувати та інтерпретувати вікові зміни у психічному розвитку людини;
- застосовувати знання про вікові особливості у навчальній, науковій та практичній діяльності;
- використовувати методи психологічного дослідження для вивчення вікових характеристик;
- визначати психологічні проблеми, пов'язані з певними етапами розвитку, та пропонувати шляхи їх вирішення;
- інтегрувати знання вікової психології у психодіагностику, консультування та психокорекцію.

9. Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» складається з двох змістовних модулів:

Модуль 1. Теоретичні основи вікової психології

Тема 1. Предмет, завдання та методи вікової психології.

На занятті розглядаються основні поняття вікової психології, її предмет, об'єкт та завдання як галузі психологічної науки. Студенти аналізують основні категорії дисципліни: психічний розвиток, онтогенез, вікові етапи розвитку, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність та вікові новоутворення. Значна увага приділяється методам дослідження вікової психології та їх використанню у вивченні психічного розвитку людини.

Тема 2. Загальні закономірності психічного розвитку особистості.

Під час заняття студенти аналізують поняття психічного розвитку, його основні характеристики та закономірності. Розглядається роль спадковості, середовища, виховання та діяльності у розвитку особистості. Обговорюються основні фактори та рушійні сили психічного розвитку людини.

Тема 3. Теорії та періодизації психічного розвитку.

Студенти ознайомлюються з основними теоріями розвитку особистості, аналізують концепції психосексуального розвитку З. Фрейда, когнітивного

розвитку Ж. Піаже, морального розвитку Л. Колберга, психосоціального розвитку Е. Еріксона. Також розглядаються підходи до періодизації психічного розвитку, запропоновані Л. С. Виготським та Д. Б. Ельконіним.

Модуль 2. Психологічні особливості розвитку особистості на різних вікових етапах

Тема 4. Психологічні особливості розвитку дитини у пренатальному періоді та у перший рік життя.

На занятті розглядаються основні етапи пренатального розвитку дитини та фактори, що впливають на розвиток плода. Студенти аналізують особливості психічного розвитку дитини першого року життя, розвиток сенсорних процесів, формування емоційного контакту з дорослими та виникнення перших форм спілкування.

Тема 5. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому та дошкільному віці.

Під час заняття розглядаються особливості психічного розвитку дітей віком від одного до шести років. Аналізується розвиток мовлення, мислення, пам'яті, уяви та емоційної сфери. Обговорюється роль гри як провідної діяльності дошкільного віку, а також значення спілкування з дорослими та однолітками у розвитку особистості дитини.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра.

На занятті студенти розглядають проблему готовності дитини до навчання у школі, аналізують особливості соціальної ситуації розвитку молодшого школяра. Обговорюється роль навчальної діяльності як провідної діяльності цього вікового періоду, а також розвиток пізнавальних процесів і формування навчальної мотивації.

Тема 7. Психологічні особливості розвитку підліткового віку.

Під час заняття аналізуються основні психологічні характеристики підліткового віку, зокрема формування самосвідомості, самооцінки та почуття дорослості. Розглядаються питання взаємин підлітків з однолітками та дорослими, а також проблеми девіантної поведінки у підлітковому віці.

Тема 8. Психологічні особливості розвитку у ранній юності.

Студенти розглядають особливості психічного розвитку у юнацькому віці, аналізують процес формування особистісної ідентичності, життєвих цілей та професійного самовизначення. Обговорюється роль навчально-професійної діяльності у становленні особистості.

Тема 9. Психологічні особливості розвитку людини у період молодості та зрілості

Період молодості охоплює приблизно вік від 18 до 30 років і характеризується активним становленням особистості, професійною

самореалізацією та створенням сім'ї. У цей час людина активно включається у соціальне життя, формує професійні навички та визначає власну життєву позицію.

У період молодості важливе значення має розвиток міжособистісних стосунків, створення сім'ї та формування стабільних соціальних зв'язків. Людина прагне до самореалізації у професійній діяльності, розвитку власних здібностей та досягнення життєвих цілей.

Період зрілості, який часто називають періодом «акме», характеризується досягненням найвищого рівня розвитку особистості. У цей час людина досягає професійної майстерності, соціальної стабільності та психологічної зрілості.

Зрілість характеризується розвитком відповідальності, стабільності емоційної сфери, здатності до саморегуляції та ефективного вирішення життєвих проблем. Людина активно бере участь у суспільному житті, вихованні дітей та професійній діяльності.

Важливими аспектами цього періоду є професійна самореалізація, розвиток творчого потенціалу, підтримка сімейних відносин та передача життєвого досвіду наступним поколінням.

Тема 10. Психологічні особливості розвитку людини у період дорослості та старості.

На занятті розглядаються особливості психічного розвитку людини у період молодості, зрілості та пізньої зрілості. Студенти аналізують питання професійної самореалізації, сімейних відносин, соціальної активності, а також психологічні аспекти старіння та адаптації до змін у житті.

10. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	л.	пр.	с.р.
Модуль 1. Теоретичні основи вікової психології				
Тема 1. Вікова психологія як наука	15	4	1	10
Тема 2. Загальні закономірності психічного розвитку особистості	15	4	1	10
Тема 3. Теорії та періодизації психічного розвитку	16	4	2	10
Тема 4. Психологічні особливості розвитку дитини у пренатальному та немовлячому віці	15	4	1	10
Разом за змістовий модуль 1	61	16	5	40
Модуль 2. Психологічні особливості розвитку особистості на різних вікових етапах				
Тема 5. Психологічні особливості розвитку раннього та дошкільного віку	15	4	1	10
Тема 6. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра	13	2	1	10
Тема 7. Психологічні особливості розвитку підліткового віку	16	4	2	10
Тема 8. Психологічні особливості розвитку у ранній юності	13	2	1	10
Тема 9. Психологічні особливості розвитку у період молодості та зрілості	16	4	2	10

Тема 10. Психологічні особливості розвитку у пізній зрілості та старості	14	2	2	10
Разом за змістовий модуль 2	87	18	9	60
Екзамен	2		2	
Усього:	150	34	16	100

11. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вікова психологія як наука: предмет, завдання, методи дослідження, зв'язок з іншими науками	10
2	Загальні закономірності психічного розвитку особистості	10
3	Основні теорії та періодизації психічного розвитку (З. Фрейд, Ж. Піаже, Л. Колберг, Е. Еріксон, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін)	10
4	Психологічні особливості розвитку дитини у пренатальному та немовлячому віці	10
5	Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому та дошкільному віці	10
6	Психологічні особливості розвитку молодшого школяра	10
7	Психологічні особливості розвитку підліткового віку	10
8	Психологічні особливості розвитку у ранній юності	10
9	Психологічні особливості розвитку людини у період молодості та зрілості	10
10	Психологічні особливості розвитку людини у пізній зрілості та старості	10
Всього		100

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Виготський Л. С. Психологія розвитку дитини. Київ : Освіта, 1996. 512 с.
2. Ельконін Д. Б. Психологія розвитку. Київ : Вища школа, 2002. 384 с.
3. Климчук В. О. Психологія розвитку особистості : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2016. 320 с.
4. Костюк Г. С. Вікова психологія. Київ : Радянська школа, 1976. 272 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 272 с.
6. Москалець В. П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 416 с.
7. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2015. 468 с.
8. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2018. 384 с.
9. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 400 с.
10. Ткаченко О. М. Загальна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2011. 448 с.

Додаткові джерела:

1. Еріксон Е. Дитинство і суспільство. Київ : Основи, 2000. 416 с.
2. Berk L. Development Through the Lifespan. Boston : Pearson Education, 2018. 864 p.

3. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. New York : W. W. Norton & Company, 1994. 336 p.
4. Feldman R. Development Across the Life Span. New York : Pearson Education, 2017. 624 p.
5. Kohlberg L. Essays on Moral Development. New York : Harper & Row, 1981. 441 p.
6. Papalia D., Feldman R. Experience Human Development. New York : McGraw-Hill Education, 2014. 720 p.
7. Piaget J. The Psychology of Intelligence. London : Routledge, 2001. 182 p.
8. Santrock J. Life-Span Development. New York : McGraw-Hill Education, 2019. 800 p.
9. Shaffer D., Kipp K. Developmental Psychology: Childhood and Adolescence. Boston : Cengage Learning, 2013. 720 p.
10. Siegler R., DeLoache J., Eisenberg N. How Children Develop. New York : Worth Publishers, 2014. 512 p.

Інформаційні ресурси:

1. American Psychological Association : official website. URL: <https://www.apa.org>
2. Directory of Open Access Journals : міжнародна база наукових журналів. URL: <https://doaj.org>
3. European Association of Developmental Psychology : official website. URL: <https://www.eadp.info>
4. Google Scholar : пошукова система наукових публікацій. URL: <https://scholar.google.com>
5. National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky : official website. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
6. OpenAIRE Research Portal : European research database. URL: <https://www.openaire.eu>
7. UNICEF Ukraine : official website. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>
8. World Health Organization : official website. URL: <https://www.who.int> (дата звернення: 10.03.2026)
9. Міністерство освіти і науки України : офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua>
10. Національна академія педагогічних наук України : офіційний сайт. URL: <https://naps.gov.ua>

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду,

відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ **“ВІДМІННО”** отримує здобувач освіти, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому здобувач освіти не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ **“ДОБРЕ”** отримує здобувач освіти, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ **“ЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навичок або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ **“НЕЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускають здобувачів освіти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Конкретні форми підсумкового контролю визначаються у робочій навчальній програмі

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо здобувач освіти набрав не менше 20 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам освіти, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка з дисципліни Fx, F ("2") виставляється здобувачам освіти, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка Fx ("2") виставляється здобувачам освіти, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше двох разів за графіком, затвердженим деканатом.

Здобувачі освіти які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділу або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають **пройти повторне навчання з відповідного розділу**. Рішення приймається керівництвом ЗВО відповідно до нормативних документів, затвердженим в установленому порядку.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень, проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;
- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття;
- постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального

вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;

- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни